

BÚZÁS ANTAL ÁRPÁD

*Egy szovátai tanító életútja***Búzás András****(Visszaemlékezés)**Kulcsszavak: *Búzás Endre; oktatáspolitikai; Szováta*

Röviden írni egy küzdelmes, de gazdag életútról szinte lehetetlen, ezért megpróbálok emlékeim, átélt események alapján a legfontosabb dolgokra hagyatkozni, különösen a Szovátán eltöltött évtizednyi időre.

Búzás Endre édesapja Búzás Ágoston újfalvi, édesanyja Köllő Marcella csomafalvi katolikus székelyek, 1910-ben kötnek házasságot és 1913-ban született már több nemzedék óta egyetlen fiúként. Alig ismerte édesapját mikor behívták katonának, és a háborúból sose tért haza. Nagymamánk nem ment férjhez, egyedül küzdve nevelte fiát és velük maradt élete végéig. Az elemi osztályok után beiratkozott a csíkszeredai képzőbe, de az impériumváltás miatt elveszítette kedvezményes tanulási lehetőségét és nem volt könnyű abban az időben. De támogatást talált Szent Ferenc rendjében és 1931-ben megszerezte kántortanítói diplomáját. Megható fogadalmat tett ez alkalommal: *”Ígérem, hogy kisebbségi iskolámban fogok tanítani. Becsületos, munkaszerető vezetője leszek a társadalomnak. Dolgozni fogok fajomért, szeretetet öntök a társadalomba, mert a szeretet egyesít, az egyesülésben van az erő, nagyság és a jövő.”* Ez volt életének vezérfonala és nem kis büszkeséggel mondhatjuk most, 30 évvel halála után- hogy híven betartotta betűről betűre a fogadalmát.

Működését Bözödújfaluban kezdte, majd Gyergyóalfalu és Illyefalva után, 1937-ben valószínű meghívás alapján Vorbuchner Adolf püspök úr kinevezi Szovátára. Közben, 1934-ben Szebenben sikeresen leteszi a román nyelvvizsgát, majd a véglegesítő vizsgát, így megkapja az évente szükséges működési engedélyt. 1937 nyarán, Kolozsváron elvégzi a karnagyképző tanfolyamot is. Élete legszebb, leggazdagabb időszaka volt a szovátai működése. Nem hinném, hogy a véletlen műve, hogy ott kellett találkoznia egy kivételes személyiségű plébánosna Török Mihályna, és az apámnak egy nyitott, jóra, szépre, munkára hajlandó közösségnek: Szováta népének. Természetesen még mások is voltak, kiváló emberek. Emlékszem a munkatársai közül az Arros házaspárra, a Reiner testvérekre (Enci néni, Mici néni) és sok iparos és tisztviselő család, egy tehetséges gazdálkodó réteg is volt ott.

Szovátán ismerte meg édesanyánkat, úgy tudjuk, hogy az 1938-as fűrdőszezonban, édesanyjánál Bíró Mihályné Simonfi Teréz otthonában, aki akkor már özve-

gyen Szovátán tartózkodott, ott is temettük el 1942- ben. Zetelakán, 1939-ben meg is volt az esküvő Bíró Ilonával és 1940- ben megszülettem én Antal- Árpád, majd 41-ben húgom Erzsébet- Szende.

Már a háború előtt Szovátán élénk és sokoldalú közélet bontakozott ki. Az évente kiállított működési bizonyítványok szerint a kántori szolgálat mellett édesapám gyermek és ifjúsági kórust vezetett, részt vett a színjátszásban, a gazdaköri munkában. Volt időszak, amikor a Lomaş munkásotthonban is kórust vezetett és rendszeresek voltak az iskolásokkal bemutatott műsoros estek. Gyakran nemcsak tanítója, de szerzője is volt kisebb színdaraboknak, mesejátékoknak, verseknek, énekeknek. Vasárnaponként délután a telepi kápolnában mise alkalmával gyakran kis hangversennyel igyekeztek vonzani a vendégeket.

Én még a zárdában születtem, azonban 1940 őszére felépült az új, modern kántori lakás is, bővült a zárdá, elkészült a gyönyörű szép telepi kápolna, elkezdődtek a kultúrotthon építési munkálatai, mindez főleg Török Mihály plébános érdeméért. Lehet, ma már a múlt kódéba vesz, mégis úgy érzem nem szabad elfelejteni rendkívüli egyéniségét és meghatározó szerepét Szováta életének alakításában.

A második bécsi döntéssel új korszak kezdődött, szinte újjászületett minden, nagy tenni akarás bontakozott ki. Beindult a KALOT, a Szövetkezet, Leányegylet, Cserkészlet, levante-mozgalom, az „Aranykalászos” gazdatanfolyamok, kiállítások, népi hagyományos mesterségek felújítása és természetesen folytatódtak a régebbiek is. Megérkeztek a kalocsai iskolanővérek, emlékezetem szerint segédlelkészt is kapott a plébánia. Édesapám pedig ott volt mindenütt, ahol szükség megkívánta, „díjtalanul”, ahogy írták egyik működési bizonyítványban. Oroszlánrésze volt a bevonuló honvédeknek köszöntő rendezvény szervezésében, egyik szónoka is volt amint később hallottam, sajnos ebből aztán a háború után főbenjáró bűn lett. Sok munkája mellett még elvégezte Kolozsváron a tűzoltó parancsnoki tanfolyamot, azután a tartalékos tiszti átképzést Marosvásárhelyen, melyek után át kellett vennie a cserkészletet, a levanteoktatást, a közmunkák parancsnokságát. Tisztánlátására jellemző, hogy nem szédült el semmilyen propaganda hatására, emberségét megőrizte minden körülmények között. Erre szépen emlékezett a szovátai Goldstein Henrik, édesapám halála után a „Hét”-ben írt méltatásában.

Vitathatatlan fejlődés indult el akkor Szovátán: helyreállították a lerobbant utakat, Shell benzinkút működött a „Hangya” előtt, modern vágóhid, autóbusz állomás, sportpálya, honvéd laktanya, csendőrőrs épült, és ami a legfontosabb: kifogástalanul működtek a szolgáltatások, mintha nem is lett volna háború. Beindult a kaszinóban a „Székely esték” sorozata az anyaországi fürdővendégek szórakoztatására, melynek gondja is főleg édesapámra nehezedett. Mostani, 70 éves öreg fejemmel is csodálkozom honnan merítettek erőt, annyi munka elvégzésére. Hiszen gondoljuk csak el, hogy a katolikus egyházi év mindent követel: az adveni

idő hajnali miséit, a karácsonyi műsorokat, a házszentelést Illyésmezőtől Kopacig, a nagyböjti keresztutakat, Anyáknap rendezvények, somlyói búcsú, melyre még akkoriban keresztalja ment Csíkba, aztán a templom búcsúja, missziók, halottak napja. De ezek mellett ott volt még március 15, a hősök napja, madarak és fák napja, vendégszereplések a környéken, vendégszereplők fogadása, majálisok és más események. Mégis ezen felül volt bátorsága édesapámnak, hogy megpróbálja folytatni tanulmányait a szegedi és pesti egyetemen. Szomorú dolog, hogy az események ezt is megakadályozták.

Közben 1942 után édesanyám beteg lett, hiába volt minden küzdelem Marosvásárhely, Budakeszi, Kolozsvár, állapotja egyre romlott és 1944 augusztusában meghalt alig 32 évesen. Megrendülve, mély részvétellel temette egész Szováta népe. Édesapámat már mozgósították, éppen csak a temetésre sikerült hazajönnie. Ennek ellenére nem maradtunk egyedül, ott voltak az apácák, a plébános úr, a szomszéd Szilveszterék, de főleg Szováta, népe amely nap-nap után tanúbizonyságát adta szeretetének. Édesapám zsoldja pontosan érkezett a háború végéig, anyagi gondjaink nem voltak és nagymamánk a legnagyobb szeretettel gondozott.

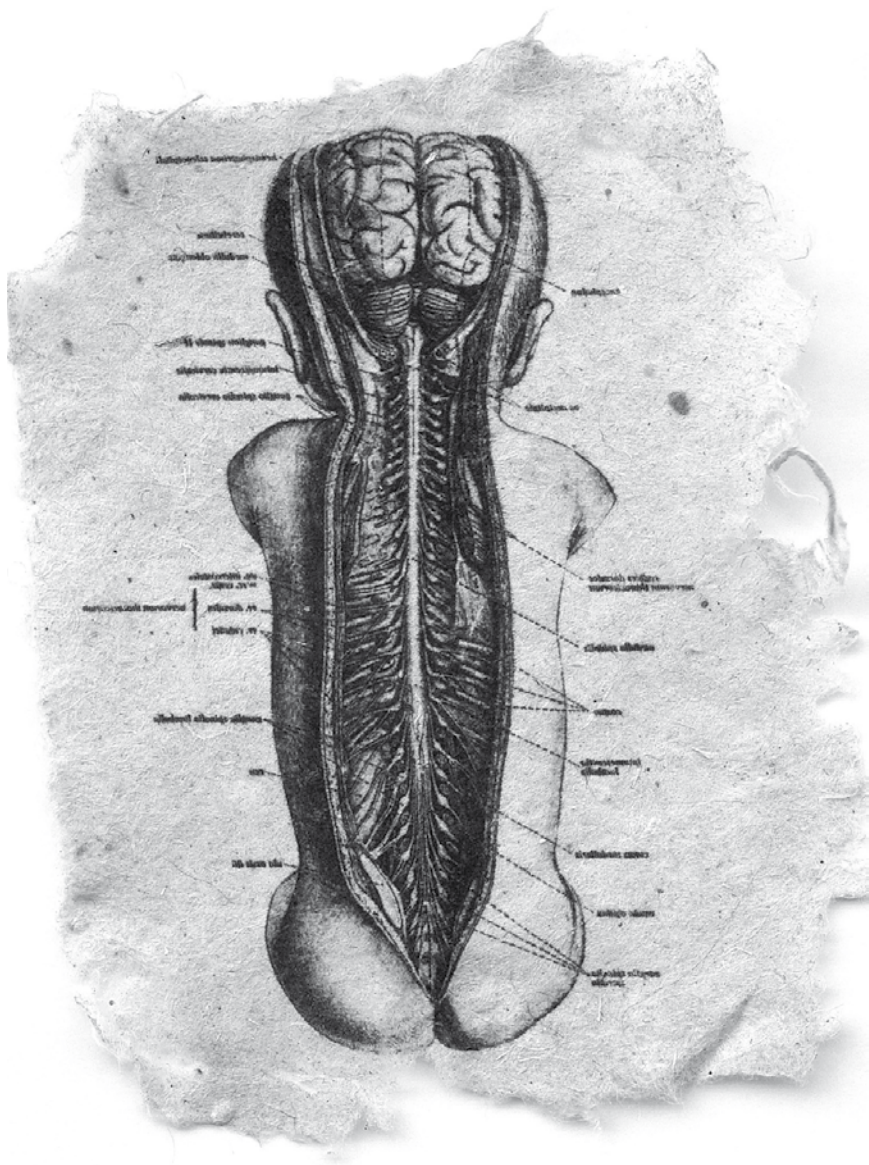
Rövid időre édesanyám temetése után Szováta is a front. Először a német parancsnokság foglalta el a Kántori lakot, de ott maradhattunk. Aztán utánuk jöttek az oroszok, hadikórházat rendeztek be, minket kidobtak az utcára. Ez volt a nagy összeomlás, mindent felprédáltak, tönkretettek vagy elvittek. Alig maradt valami, szinte a nulláról kellett újrakezdeni. Szováta is megsínylette a sok robbantást, amit a visszavonuló németek végeztek. Villany sem volt este, lámpa vagy gyertyafénynél imádkoztunk buzgón, hogy édesapámat haza vezérelje a jó Isten. A magyarországi harcokban eléggé súlyosan sebesült, hadikórházzal vonultak vissza Bajor területre, amerikai hadifogság következett, de imánk meghallgatásra talált és 1945 novemberében hazaérkezett egy elgyötört, jobb karjával félig béna ember, akit alig ismertünk meg. Nagy öröm volt azért nemcsak otthon, hanem egész Szováta is és ahogy egy kicsit helyrejött mindjárt elkezdte a munkát. Nagyon voltak a háborús veszteségek, de a régi lendületből még újraindították a kórusokat, a színjátszó csoportot, előadásokat a Kultúrotthonban és a Munkásotthonban is. Még egy operettet is bemutattak 1947-ben: „A sárgapitykés közlegény”-t és a színjátszó csoport országos díjat is hozott Szováta 1947 vagy 48-ban. A környék településeit is bejárták, gyerekként én is szerepeltem több alkalommal. Aztán jöttek a „népi hatalom” korlátozásai, számunkra a tanügyi reform volt a kegyelemdőfés és 1948 őszén fájó szívvel elköltöztünk Szováta. Gyulakután volt igazgató 1950 teléig, akkor betegsége miatt áthelyezték Kelemenelkére szintén igazgatónak I-IV osztályos iskolához, ahol 1957-ig maradtunk. Gyulakután kötött másodszor házasságot Técsy Piroska tanítónővel és 1950-ben megszületett Zsófia testvérünk is. E két helyen még próbált lendíteni a művelődési életet is, de más körülmé-

nyek, más emberek meg az „előírások” nagyon korlátozták a lehetőségeket. Kéves idő is jutott, mert sok abszurd munkával terhelték a pedagógusokat: betűvető tanfolyam, beiskolázás, jelszófestés kerítésekre, kalászgűjtés, kolorádó bogár meg rágcslók elleni küzdelem, szerűszolgálat, állatösszeírás, kollektivizálás, agitációs brigád, tapasztalatszerék, nyári tanfolyamok és sok más hasonló dolog. 1953-ban újra lehetőség adódott továbbtanulni és be is iratkozott édesapám a „Bolyai” természetrajzi- földrajz levelező tagozatára. Ehhez felső tagozati munka kellett, így 54-ben Felsősfalvára kapott kinevezést. Tíz évet töltöttünk ott, ez is aránylag termékeny időszak volt édesapám számára, mivel jó tantestületbe került. Azonnal be is kapcsolódott minden munkába: működött kórus, színjátszó csoport, gyermek és tantestületi zenekar. Gyakorlókertet létesített az iskola mellett a gyümölcs és zöldségkultúra szélesítésére, szép eredménnyel. A tehetségesebb gyerekekkel külön hangszeres oktatást végzett. 1956-ban megszerezte tanári diplomáját. Több nagyszerű előadás („A cigány”) meg hangverseny volt Sófalván és a környéken.

Ebben az időben megkapta a „Munka-érem” kitüntetést, Kelemtelkéről a tanítók kongresszusára küldték és utolsó állomáshelyén, Nyárádmogyoróson (1964-1977) megkapta az „érdemes” címet is. Nyárádmogyoróson is sokat tett az iskolában, a művelődési életben, az emberek között a falu felemeléséért. Működése során végig támogatta, segítette a tehetséges gyerekeket sokszor anyagiakkal is, és nem túlzás azt mondani, hogy nagyon sok értékes, igaz ember került ki kezei alól. Gyakran kiújult betegsége, ereje fogyott és 42 évi szolgálat után 1973-ban nyugdíjba vonult. Ekkor temették el nagymamát, a hűség és kitartás mintaképét, aki édesapámat végigkísérte egész életén át. Négy év múlva, 1977-ben Székelyudvarhelyre költöztek, ott még eljárhatott templomba és a ferencrendiek templomában még néhányszor orgonához ülhetett. Bejárta a környéket, gombatérképet szándékozott készíteni. Sajnos betegsége miatt nem tudta befejezni. 1979 novemberében epeműtéten esett át, egy évig aránylag jó volt, de 1980 végén megmutatkozott a rák romboló ereje. Minden kezelés ellenére 1981 júliusában meghalt 68 évesen. Gyászjelentőjére Benedek Elek sorait kölcsönöztük:

*„Jézus tanítványa voltam
Gyermekekhez lehajoltam
A szívemhez felemeltem
Szeretetre így neveltem.”*

Gyerekkor